

JURIS LAZDIŅŠ,

biedrības *Zemnieku saeima* valdes priekšsēdētājs:

– ZM sagatavotajā stratēģiskajā plānā ir pāris lietu, par kurām varētu izteikties pozitīvi. Piemēram, aktīvā lauksaimnieka definīcija, kas nosaka papildu atbilstības kritērijus maksājumu saņemšanai. Tas būtiski varētu apgrūtināt maksājumu saņemšanu tiem *saimniekiem*, kuri nevis veic reālu saimniecisko darbību, bet to imitē, lai apgūtu subsīdijas. Tiesa, aktīvā lauksaimnieka definīcijā Latvija nav gājusi drosmīgāko iespējamo soli, un pat ar šiem papildu kritērijiem liela daļa divānzemnieku joprojām varēs turpināt uzsākt.

Ārpus pāris šāda veida uzlabojumiem Latvijas Stratēģisko plānu caurvij neizprotami un nepamatoti lēmumi, kuru dēļ jaunais plānošanas periods būs smagāks tiem lauksaimniekiem, kuri tiešām ražo pārtiku un rūpējas par apkārtējo vidi. Nākotnē 50% no augkopības saimniecībām skars reāls maksājumu samazinājums no pašreizējiem 150 eiro/ha uz 97 eiro/ha neatkarīgi no tā, cik daudz *zaļa* darba tiek darīts. Ir pilnīgi skaidrs – zemnieki pretēji solītajam saņems mazāk. Pat ieviešot visas paredzētās vides/klimata tehnoloģijas, vien daļa lauksaimnieku spēs nostāties uz esošā atbalsta līmeņa.

Potenciālas problēmas redzam dažādos sektoros, ne tik ļoti finansiāla rakstura kā stratēģiskas – piemēram, lopkopības sektors Latvijā allaž ir bijis jutīgs pret krīzēm un dažādu ārējo faktoru ietekmi, tomēr neredzam ne mazāko iniciatīvu tam, kā lopkopības sektoru

padarīt izturīgāku pret tirgus svārstībām. Arī bioloģiskais sektors, kam paredzēts milzīgs atbalsta pieaugums, aizvien netiks orientēts uz tirgu vai rūpēm par ilgtspējīgu saimniekošanu – netiek prasītas pat elementāras agronomiskas pamatlīstas: augsnes analīzes, mēslošanas plāns u. c. Savāda situācija izveidojusies ar atbalstu mazajām saimniecībām. Eiropas Komisija savās rekomendācijās uzsvēra, ka īpašs atbalsts jānovirza tām mazajām saimniecībām, kurām ir reāls attīstības potenciāls. Diemžēl arī nākotnē tiks atbalstīts jebkurš zemes īpašnieks. Vienalga, vai tā būtu jauna ģimene lauku viensētā, kurai ir vēlme attīstīt nišas produktu ražošanu, vai Rīgas iedzīvotājs, kurš pieteicis atbalstam savu mantoto trīs hektāru lielo zemes pleķīti – politiķu skatījumā abi šie saimnieki ir jāatbalsta vienādi.

Visvairāk Stratēģiskā plāna izstrādes procesā pārsteidza, cik organizēti, vienoti un centralizēti savas intereses spēja

lobēt zaļās organizācijas – rūpīgi plānotas kampaņas, cenšoties parādīt, cik slikta ir esošā lauksaimniecības sistēma un cik ļoti nepieciešams naudu novirzīt tieši tam, kam vēlas viņi. Šādas kampaņas kopā ar konstantu politiku *dauzīšanu* mediju virsrakstos šai jaunajai zaļajai industrijai ļāvušas izlobēt milzīgu atbalstu – vairāk nekā trešdaļa visas naudas aiziet vides/klimata pasākumiem. Tiesa, tik agresīvi lobējot, gadās arī *izsist* vairākus kuriozus nosacījumus. Piemēram, jaunajā periodā arklis, ko pērk konvencionālā saimniecībā, ir slikts no klimata viedokļa un nav atbalstāms. Betons, ko dzīvnieku novietnē lies konvencionālais lopkopis, ir slikts un nav atbalstāms. Bet, ja to pašu pērk bioloģiskais lauksaimnieks, tad gan arklis, gan betons kļūst klimatam un videi labs, ministrija to automātiski atzīst par vides/klimata investīciju un pieskaita labo darbu sarakstam. Diemžēl, naudu tērējot šādiem kurioziem, jēgpilnus vides/klimata pasākumus, kurus varētu pildīt lielākā daļa saimniecību, nav izdevies izveidot, un finansējuma tajos trūkst. Patlaban ZM ir pēdējā iespēja Stratēģisko plānu ievirzīt loģiskā gultnē, taču ir atvērts jautājums, vai tā spēš pārvarēt jaunu sitienu vētru no zaļā lobija, visiem sadarbības partneriem pārmetot *zaļmaldināšanu*, kas būs 2022. gada dzirdētākais jaunvārds.

SANDRIS BĒČA,

biedrības Latvijas *Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija* valdes loceklis:

– Latvijas KLP Stratēģiskajā plānā 2023.–2027. gadam ir noteikti vairāki nacionāli stratēģiskie mērķi, kur katrs no tiem ir svarīgs, tomēr kopējā stratēģiskajā plānā tie nonāk zināmā pretrunā viens ar otru: palielināt ekonomisko atdevi un vienlaikus kāpināt izmaksu bāzi, kas saistīta ar Zaļo kursu. Piemēram, kā KLP lauksaimniecības attīstību veicinoši mērķi ir noteikti lauku saimniecību ieņēmumu kāpināšana līdz vidējiem valstī, kā arī plaukstošu lauku apvidu veicināšana, sekmējot to ekonomisko aktivitāti, nodrošinot infrastruktūru un saglabājot apdzīvotību, ko arī veicina kooperatīvo sabiedrību kustība.

Taču nākamais KLP stratēģiskais mērķis ir noteikts, ka katra saimniecība, efektīvi izmantojot resursus, iegulda bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un klimata pārmaiņu mazināšanā. Tādējādi pastāv risks veidoties disbalansam starp plānotajiem mērķiem. Papildu ieguldījumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā atņems ražošanas resursus, kas samazinās saimniecību rentabilitāti. It sevišķi grūtāk klāsies mazajām saimniecībām, kuru ieguldījumu iespējas ir ierobežotākas.

Turklāt, lai gan tiešajiem maksājumiem pieejamais finansējums ir paredzēts lielāks nekā iepriekšējā plānošanas periodā, tomēr, ņemot vērā ražošanas resursu sadārdzināšanos, saimniecību izmaksas pieaugs, un tādējādi lielākais pieejamais finansējums var nekompensēt izdevumu kāpumu.

ANDREJS BRIEDIS,

Latvijas Dabas fonda padomes priekšsēdētājs:

– Lai arī atsevišķas pozitīvas iezīmes KLP Stratēģiskā plāna melnrakstā varam ieraudzīt, piemēram, pirmoreizi Latvijas lauksaimniekiem būs pieejamas neproduktīvās investīcijas gan zālāju biotopu atjaunošanai, gan mitrzemju veidošanai, tomēr kopumā ZM piedāvājumu vērtējam kā neatbilstošu tiem izaicinājumiem, kas jārisina lauksaimniecības nozarē. Gan saistībā ar klimata jautājumiem, bet it īpaši bioloģiskās daudzveidības jomā. Šis ir kārtējais piemērs, kā sabiedrisko attiecību vajadzībām tiek izmantoti vārienīgi solījumi par kļūšanu *vēl zaļākiem*, bet kam neseko darbi. Ko līdzīgu

esam piedzīvojuši jau iepriekšējās KLP reformas gaitā, kad 2013. gadā toreizējā zemkopības ministre Laimdota Straujuma solīja: "Kopumā vērtējot, uzskatu, ka KLP pēc reformas ir kļuvusi mērķtiecīgāka, konkurētspējīgāka, elastīgāka, zaļāka un, kas man šķiet sevišķi svarīgi, vairāk uz lauksaimniecisko ražošanu vērsta." Ja par ražošanas attīstību šaubu nav nevienam, tad zaļumu ieraudzīt ir ļoti grūti. Pesticīdu izmantošana laika posmā no 2011. līdz 2019. gadam pieaugusi par 54%, no 2017. līdz 2021. gadam iznīcināti 7% ES nozīmes aizsargājamo zālāju biotopu (4201 ha), pēdējo gadu laikā novērojams arī lauku putnu indeksa kritums. **a**

Sagatavojis ULDIS GRAUDIŅŠ